

אֶלְדָּנוֹת

לְעֵלְמֵנוּ עֵבֶת

כְּרֵשֶׁת חַיֵּי עֶרְבָה

כס"ז, אֶלְדִּיו ע"ה

אוֹתָהּ שָׁעָה נִפְתָּחוּ שַׁעְרֵי הַשָּׁמַיִם לְרוּחָהּ וְהִתְקַבְּלָה תַּפְלָתִי בְּרָצוֹן. וְתוֹךְ כְּדִי דְבוּר, מִשְׁכַּלִּיתִי לִשְׁפֹךְ שִׁיחִי לִפְנֵי בַּעַל הַרְחָמִים, וְהִנֵּה רֵאִיתִי מִלֵּאָה רַחֲמִים נֶצֶב לְצַדִּי לְהוֹשִׁיעֵנִי.

בּוֹ בְּרָגַע שְׁסִימָתִי אֶת תַּפְלָתִי חָל הַשְּׁנוֹי הַמִּפְתִּיעַ. הִגְרַמְנִי הַחֵל לְשׁוֹחַח אֶתִּי בְּסִגְנוֹן אֲנוּשִׁי וּבְשִׁפְהָ רָכָה, כְּשֶׁהוּא מְזַדְדָה עִמִּי בְּצִרְתִּי בְּאִפֹּן אִישִׁי וּמִסְפָּר עַל אֲמִלּוּתוֹ גַּם הוּא וְאוֹמֵר: גַּם לִי יֵשׁ מִשְׁפָּחָה שְׁבִשֵּׁל הַמִּלְחָמָה נִשְׁאָרוּ הַרְחֵק מִפָּה בְּגֶפֶס וְאִנִּי יוֹדֵעַ מָה עוֹלָה בְּגוֹרְלָם וְהֵם אֵינָם יוֹדְעִים מָה גּוֹרֵל אֲבִיהֶם, אֲנִי מִבִּין אוֹתָהּ הֵיטֵב וְאֶת מָה שֶׁעוֹבֵד עֲלֶיהָ. כֹּךְ הַמִּשְׁכָּנוֹ עוֹד כְּמָה עֲשָׂרוֹת מִטָּרִים, כְּשֶׁלִּפְתָּע בְּהִיוֹתָנוּ בְּאֲמֻצֵּעַ הַיַּעַר, פִּתַּח הִגְרַמְנִי בִּירִיּוֹת שְׁנוֹרוֹ אֶל הָאָוִיר בְּעוֹדוֹ צוּעֵק אֵלַי בְּקוֹל פּוֹקֵד: בָּרַח לָהּ, בָּרַח לָהּ. וְכִמּוֹבֵן נִצְלָתִי אֶת הַהוֹדָמָנוֹת שֶׁנִּקְרָתָהּ לְהַצִּיל אֶת נַפְשִׁי מִבְּלִי לְהִבִּין דְּבַר וּבִרְחֵתִי מִמָּקוֹם הַסִּכָּנָה כֹּל עוֹד נַפְשִׁי בִּי. אוֹלֵי אֲפֹשֶׁר לִלְמַד לִקַּח מִעֲבָדָה זוֹ לְפַעֲמִים הוֹשְׁבִים אֲנוּ שְׁאֲנַחְנוּ עוֹשִׂים טוֹבָה לְזוֹלַת וּלְבִסּוֹף מִתְבָּרַר שְׁעִשְׂנוּנוֹ לְעֲצָמָנוּ. גַּם לְאַחֵר שֶׁהִצְלַחְתִּי לְעֵבֶר מְשׁוּכָה זוֹ לֹא חִלְפָה עֲדִין הַסִּכָּנָה לְגַמְרִי וּבְהַמְשָׁךְ אוֹתוֹ הַלִּילָה נִתְקַלְתִּי פַּעֲמִים בְּסִכּוֹנִים מִמַּשִּׁיִּים וּבַעֲזָה זְכִיתִי לְהִנָּצֵל גַּם מֵהֶם וְהִגַּעְתִּי לִיעֲדִי.

מַעֲנִין אֶתְכֶם בּוֹדָאֵי לְדַעַת עַל אוֹתוֹ מַעֲשֵׂה חֶסֶד שְׁתַּלִּיתִי בּוֹ אֶת הַזְכוּת לְהִנָּצֵל, הִנֵּה מַעֲשֵׂה שֶׁהִיָּה כֹךְ הִיָּה: הָרַב הַיִּשְׁשִׁיר ר' יִשְׁעִי' לָהּ מִשְׁנָה זצ"ל, תַּלְמִיד חֶכֶם זָקֵן וְסָגִי נְהוּר, בֶּן אַחֵר בֶּן לְרַבִּי יִחִיאֵל מִיֵּכֶל מְזֻלּוֹטְשׁוֹב זצ"ל, הַתְּגוּרָר בּוֹוֹאֲרֵשָׁא שֶׁל הַיָּמִים הָהֵם, וּבִגְטָאוֹת הַצְּפוּפִים כְּאֶשֶׁר כָּבַר לֹא הָיוּ מְקוֹמוֹת אֲכֻלּוֹס נְאוֹתִים, יְכוֹל הִיָּה הַדְּבַר לְהַשְׁפִּיעַ עַל בְּרִיאָתוֹ שֶׁל הַיִּשְׁשִׁיר. הָאֲדָמוֹר מְגַרְדִּיזִסְקָה, הַרְה"ק רַבִּי יִשְׂרָאֵל שְׁפִירָא הִי"ד, שִׁלַּח אוֹתוֹ לְהִתְחַלֵּק אִתִּי בַּחֲדָר הַמְּגוּרִים. מָה שֶׁהוּא לֹא יָדַע זֶה שֶׁבַּחֲדָרֵי הַקֶּטָן הִיָּתָה רַק מִטָּה אַחַת וְאֵין בּוֹ מְקוֹם לְשִׁנָּתִים. גַּם ר' יִשְׁעִי' עֲצָמוֹ שֶׁכָּאֲמֹר הִיָּה סָגִי נְהוּר לֹא יָדַע זֹאת, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא רָאָה אֶת הַמִּטָּה הַיְּחִידָה, רַק יָדַע שֶׁקֶבֶל מִטָּה לְהִנִּיחַ עָלֶיהָ אֶת גּוֹפּוֹ הַחֲלוּשׁ. מִשָּׁךְ כָּל זְמַן

מִשְׁכִּיל אֶל דֵּל - בְּיוֹם רָעָה יִמְלֹטָהּ ה'

מְרַבָּה הִיָּה הַגָּאוֹן רַבִּי חַיִּים קְרִיִּיזוֹרִט זצ"ל לְחִזּוֹר כָּל יָמָיו עַל סְפּוּרוֹ הָאִישִׁי, כְּשֶׁחִיּוֹ נָתַנוּ לוֹ מִשְׁמִים בְּמִתְנָה וּלְשִׁלָּל רַב בְּהַצְלָה פְּלֵאִית מִצְּרַנִּי הַנָּאֲצִים ימ"ש. הוּא תָּלָה כָּל זֹאת בְּאוֹתוֹ מַעֲשֵׂה חֶסֶד שֶׁעָשָׂה בְּמִסִּירוֹת נַפְשׁ לֹלָא צִפְיָה לְקַבֵּלֶת שֶׁכֶר עָלָיו סִפֵּר כְּהַמְשָׁךְ יִשִּׁיר לְאוֹתוֹ נִס.

שְׁשֵׁה שְׁבוּעוֹת אַחֲרֵי שֶׁהִגְרַמְנִים ימ"ש פָּלְשׁוּ לְוּוֹאֲרֵשָׁא הַצִּלִּית רַבִּי חַיִּים בַּחֲסָדִי הַשִּׁי"ת לְבָרַח מִמָּקוֹמוֹ וּלְעֵבֶר לְצַד הַרוּסִי, תוֹךְ סָכוֹן חַיִּי, וּמַשֶּׁם לְהַמְלִיט לְלִיטָא. בְּהִגִּיעוֹ לְלִיטָא הוֹעִיד פְּנִיו לְקוֹבְנָה וְהִתְקַבֵּל בְּתוֹר תַּלְמִיד מִן הַשּׁוּרָה אֲצֵל רַבִּי שְׁמַעוֹן שְׁקָאפ זצ"ל. אוֹלָם לֹא קָלָה הִיָּתָה דְּרָךְ זוֹ. בְּטָרֵם הַצִּלִּית לְהַמְלִיט מוֹוֹאֲרֵשָׁא הִגִּיעַ פַּעַם לְמַצֵּב בּוֹ הִיָּה כְּפִסַּע בֵּינוֹ וּבֵין הַמּוֹת רח"ל. וְכֵה סִפֵּר הָרַב עַל רִגְעֵי הָאִמָּה שְׁחֹוה:

גַּם אִם אֲפֹשֶׁר לְסַפֵּר לִילָה שְׁלֵם עַל חֲסָדִי הַשִּׁי"ת, אֲגַלֶּה פֶּרֶט אֶחָד מִרְכּוּזֵי שֶׁהִיָּה אֲזִי בְּאֲמֻצֵּעַ מְסֻלּוֹל מְנוּסָתִי מְפּוֹלִין. נִתְפַּסְתִּי בְּיָדִי קְבוּצַת חִלָּים גְּרַמְנִים ימ"ש. הִיָּה זֶה בְּאֶחָד הַלִּילוֹת וּלְאַחֲרָהּ הִכְנַסְתִּי לְמַפְקָדָה הַמְּקוֹמִית. כְּשֶׁרָאִנִּי הַמִּפְקֵד הָרִאשִׁי הַחֵל צוּחַ עַל פְּקוּדָיו: מֵאוּס עָלִי לְרִאֲוֹת יְהוּדִים מֵתִים בְּתוֹךְ הַמִּפְקָדָה, קָחוּ אוֹתוֹ לְשֹׁדָה הַסְמוּךְ וְשֵׁם תִּירוּ בּוֹ לְמוֹת. תִּכְף וּמִיד הוֹצֵאתִי הַחוּצָה עַל יְדֵי חֵיל בּוֹדֵד שֶׁצֶעֶד עִמִּי צַעַד אַחֵר צַעַד לְעֵבֶר הַשּׁוּדָה, אוֹתוֹ כִּנִּיתִי אֲזִי 'שְׁדָה הַמּוֹת'.

בְּדַרְכִּי שֶׁיְכוֹלָה הִיָּתָה לְהִיּוֹת דַּרְכִּי הָאֲחֵרוֹנָה זְכֵרְתִּי הֵיטֵב אֶת מֵאֲמָר חז"ל, שֶׁאֲפִלוּ חֶרֶב חֲדָה מִנַּחַת עַל צִנְאוֹרוֹ שֶׁל אָדָם אֵל יִמְנַע עֲצָמוֹ מִן הַרְחָמִים. הַתְּחֻזָּקָתִי בְּלִבִּי וְנִשְׁאֵאתִי תַּפְלָה חֲרִישִׁית לְבוֹרָא כָּל הָעוֹלָמִים שִׁירְחָמְנִי. כְּמוֹכֵן שֶׁלֹּא הִעֲזָתִי לְהוֹצִיא מִלִּים מִפִּי וְרַק לִבִּי הַשִּׁיחַ אֶת הַרְהוּרִי לִפְנֵי הַמָּקוֹם לְהוֹתִיר לִי אֶת הַחַיִּים לְשִׁלָּל, כְּאֶשֶׁר לְזְכוּתִי תִזְקֵף הַמִּצְוָה הַגְּדוֹלָה שֶׁשִּׁמְשֵׁתִי בְּמִסִּירוֹת עֲצוּמָה אֶת הָרַב הַיִּשְׁשִׁיר ר' יִשְׁעִי' לָהּ מִשְׁנָה זצ"ל.

שֶׁהִתְגוּרָרְנוּ יַחַד בַּחֲדָר, לְמִשָּׁךְ מִסְפָּר שְׁבוּעוֹת, יֵשֶׁן הוּא עַל הַמִּטָּה וְאֲנִכִּי יִשְׁנָתִי עַל הָאֶרֶץ הַקֶּשֶׁה וְהַקְרִירָה. לֹא הִתְלוֹנְנָתִי עַל הַמַּצֵּב שְׁנוֹצֵר וְעִשִּׂיתִי זֹאת מִתוֹךְ הַעֲרָכָה לְגִדְלוֹת רוּחוֹ, גַּם הַקְפָּדָתִי לְדַאֵג לְרוּחָתוֹ בְּכָל אֲשֶׁר נִצְרָה אֵלָיו חֲשֵׁתִי כִּי זְכוּת רַבָּתִי נִפְלָה בַּחֲבִלִי לְשִׁמְשׁוֹ בְּמִסִּירוֹת שֶׁל מַמָּשׁ לָהּ זְכִיתִי עַד לְיוֹם הַסְתַּלְקוֹתוֹ ('מִים חַיִּים' עֲמוּד תַּקַּע).

קֵל וְחִמּוֹר

בְּכָרְשֶׁת הַשְּׁבוּעָה נֵאֱמָר שְׁאֲלִיעֶזֶר שָׁאֵל אֶת רַבָּקָה (בְּרֵאשִׁית כד כג): 'וַיֹּאמֶר בֵּת מִי אַתְּ הַגִּידִי נָא לִי הֵיִשׁ בֵּית אָבִיךָ מְקוֹם לָנוּ לָלוֹן' וּרַבָּקָה הַשִּׁיבָהּ לוֹ (שֵׁם פְּסוּקִים כד-כה): 'וְתֹאמַר אֵלָיו בֵּת בְּתוֹאֵל אֲנִכִּי בֶן מִלְכָּה אֲשֶׁר יָלְדָה לְנַחֲוֹר. וְתֹאמַר אֵלָיו גַּם תָּבֵן גַּם מִסְפּוֹא רַב עֲמָנוּ גַּם מְקוֹם לָלוֹן'.

וּפְרָשׁ רַבֵּנוּ בַּחַיִּי: וַיֹּאמֶר הַכְּתוּב: הֵיִשׁ בֵּית אָבִיךָ מְקוֹם שֶׁתִּלְנִי אוֹתָנוּ וְנִסְתַּפֹּף בְּצִלְכֶם כְּמִנְהַג הָאוֹרֵחַ עִם אָדוֹן הַבַּיִת. וּרַבָּקָה הַשִּׁיבָהּ: גַּם מְקוֹם לָלוֹן, לֹא תִצְטָרֵךְ שְׁנֵהִיָּה אֲנַחְנוּ מְלִינִין אוֹתָהּ, אֲבָל אֶתָּה בְּעֲצָמָה תִּבְחַר מְקוֹם לִינָה אֶתָּנוּ בְּאִיזָה מְקוֹם שֶׁתִּרְצָה, כְּמִנְהַג אָדוֹן הַבַּיִת לֹא כְּמִנְהַג הָאוֹרֵחַ.

אֲמָנָם בְּאִפֹּן אַחֵר בְּדֶרֶךְ צַחוֹת הִבִּיא לְפָרֶשׁ בְּסִפֵּר 'מִקְרוֹ לְדוּד': מָה שֶׁפְּרָשִׁית עַל דְּרָךְ צַחוֹת תְּשׁוּבַת רַבָּקָה 'גַּם תָּבֵן גַּם מִסְפּוֹא רַב עֲמָנוּ וְגַם מְקוֹם לָלוֹן', כִּי הִיא הַשִּׁיבָה עַל אֲשֶׁר שְׁאֲלָתִנִּי, 'הֵיִשׁ בֵּית אָבִיךָ מְקוֹם לָלוֹן', כְּלוֹמֵר, אִם מְכַנִּיסִים אוֹרְחִים בְּבִתְנִינוּ, הַשִּׁיבְתוּ.

לֹא כֵן, כִּי גַם תָּבֵן וְגַם מִסְפּוֹא שֶׁהוּא דְבַר קֶטָן מְאֹד רַב עֲמָנוּ, הִיא דְבַר גְּדוֹל בְּבֵית אָבִי, וְיָמָה גַּם מְקוֹם לָלוֹן, כְּלוֹמֵר שְׁאִין לְקוֹוֹת שֶׁתִּשְׁגִּי מְקוֹם לִינָה וְתִרְצֵךְ וְתִגְדֵּל לְבֵית אִמָּה כְּדָבָרִים הָאֵלֶּה שֶׁהָאִישׁ שָׁאֵל מְקוֹם לִינָה וְהַשִּׁיבָה תְּשׁוּבָה הַנִּזְכָּרָה, אֲבָל לָבוֹ כְּאֶשֶׁר שָׁמַע כֵּן מִרַבָּקָה חֲשַׁשׁ אוֹלֵי לֹא יָבֵא אֲלִיעֶזֶר לְבֵיתָם וּבְאֲמַת צָר לוֹ בְּזֶה כִּי לֹאִישׁ נִכְבָּד וְעִשִּׁיר כְּמוֹתוֹ כְּבִדּוּהוּ בְּשִׁתִּי יָדִים כִּי רָשַׁע הִיָּה וְנָתַן עֵינָיו בְּמִמּוֹן.

(סְפִיר וִיהִלּוּם - לְהַרְבֵּה הַגָּאוֹן רַבִּי מִנַּחֵם מִנְדֵּל פּוֹמֶרֶנֶץ שְׁלִיט"א)

